

המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

בדלת האחורית

מגמות חדשות של סחר בבני אדם
תוך ניצול מערכת המקלט בישראל

ספטמבר 2017

כתיבה: נטע מישלי, ענת גוטמן, סיגל רוזן

עריכה: ענת גוטמן

תחקיר: אמיר שמרלינג, איה דננברג, ענת גוטמן, סופיה דיורדייב, ילנה רוטנברג

עיצוב הסדרה: ענת וקנין אפלבוום

עיצוב גרפי: ענת גוטמן

על המוקד לפליטים ולמהגרים

המוקד לפליטים ולמהגרים היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרת רווח אשר שמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני אדם בישראל.

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב-יפו, 6515417

דואר אלקטרוני: info@hotline.org.il

טלפון: 03-5602530

אתר: www.hotline.org.il

תקציר

"ר' סיפק לנו מקום לינה בבית לחם ועבודה בירושלים. הוא היה חותך לנו במשכורות על לינה ועל דברים אחרים. הבחור שעבד איתו הוא זה שהחליט כמה משכורת נקבל בסוף. אני גם יודע שהוא היה מזייף לעובדים שלו אשרות מתמורת כסף".

החל משנת 2016 חלה עליה חדה במספר אזרחי אוקראינה וגיאורגיה אשר הגישו בקשות למקלט מדיני בישראל. איסוף נתונים שנערך על ידי המוקד לפליטים ומהגרים (להלן: "המוקד") מראה כי בעליית מספר המהגרים ומבקשי המקלט ממדינות אלו מעורבים גורמים ישראלים ביניהם גם חברות כוח אדם, המפיצים במדינות המוצא מידע שגוי בדבר האפשרות לעבוד באופן חוקי בישראל, גובים סכומים גבוהים כדמי תיווך ויתכן שאף מעורבים ברמות שונות במכירת מסמכים מזויפים.

במקביל, בעקבות העומס שנוצר על יחידת הטיפול במבקשי המקלט של רשות האוכלוסין וההגירה (להלן: "יחידת מבקשי המקלט") בתל-אביב, הטיפול בבקשות המקלט אורך זמן רב². חרף התקופה הממושכת שבמהלכה נדרשת הרשות לתת שירותים לאוכלוסייה הולכת וגדלה, טרם נערכו השינויים הנדרשים. עובדה זו ודאי תורמת לשגשוג התופעה ולניצול מערכת המקלט בישראל³ במטרה לעקוף את מנגנוני ההגירה המוסדרת והמכסות שהוקצבו לצורך העסקת מהגרים. התמונה המצטיירת היא כי אנו ניצבים בפני אפיק חדש של סחר בבני אדם.

---

1 מתוך ראיון עם ג.ט., מבקש מקלט אוקראיני, מיום 27 במרץ 2017.

2 המוקד לפליטים ולמהגרים, "אין מקלט – מדיניות המקלט ביחס לאזרחי אריתריאה וסודאן", דצמבר 2014: hotline.org.il/publication/norefugeheb

3 ראה גם: 'מתדפקים בשער – הכשלים בגישה למערכת המקלט בישראל בשל הגידול במספר הפונים מאוקראינה ומגיאורגיה', המוקד לפליטים ולמהגרים, ספטמבר 2017.

רקע

מאז שנת 2011 אזרחי אוקראינה פטורים מהגשת בקשה מוקדמת לאשרת כניסה לישראל וכך הם יכולים, בקלות יחסית, להיכנס לארץ ולקבל אשרת תייר שתוקפה עד שלושה חודשים. מאז שנת 2013 פטורים גם אזרחי גיאורגיה מהגשת בקשה לאשרת כניסה. בכירים במשרד הפנים, וביניהם שר הפנים דאז מר אלי ישי ומנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה דאז, מר אמנון בן עמי, הביעו כבר בשנת 2009 את התנגדותם למהלך זה בשל החשש להתפתחות מגמות של סחר בבני אדם⁴.

מי שמתעורר לגביו חשד כי בכוונתו להשתקע בישראל או לעבוד בה בניגוד לחוק - תסורב כניסתו בנתב"ג או תוגבל שהייתו באמצעים אחרים כגון התניית הכניסה בהפקדת ערבות כספית או הגבלת תוקף אשרת התייר לפרק זמן מצומצם. ב-2016 סורבה כניסתם של 5,700 אזרחי אוקראינה ו-3,500 אזרחי גיאורגיה⁵ שהגיעו לישראל על מנת לגלות שנאסר עליהם לצאת משדה התעופה ועליהם לחזור למדינתם באופן מידי.

במקביל למספר מסורבי הכניסה, מספרם של אזרחי אוקראינה וגיאורגיה שנעצרו ברחבי הארץ בגין הפרת תנאי אשרתם או פקיעת תוקף האשרה, נעצרו וגורשו מהארץ, עלה גם הוא. נציגי המוקד מאתרים במאגר החלטות בית הדין לביקורת משמורת של משרד המשפטים יותר ויותר החלטות של עצורים מאוקראינה ומגיאורגיה. עם זאת, מאחר שהם מחזיקים בדרכונים תקפים ולעיתים אף בכרטיס טיסה חזרה, הם מגורשים תוך ימים ספורים. בכל ביקור במתקן המעצר לחסרי מעמד המועמדים לגירוש, שולחים נציגי המוקד לשירות בתי הסוהר (להלן: שב"ס) רשימה של כעשרה אוקראינים אותם הם מבקשים לפגוש, אך הם מצליחים לפגוש מידי ביקור רק עצור אחד או שניים שטרם גורשו מהארץ.

---

4 רוני סופר, ישי: צריך ויזה לאוקראינים, הזנות באה משם, ynet, 29 בדצמבר 2009:

www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3826864,00.html

פרוטוקול מישיבת ועדת המשנה למאבק בסחר בנשים מיום 8 בפברואר 2010:

fs.knesset.gov.il/18/Committees/18_ptv_13%03.doc

5 אילן ליאור, נוהל חדש יאפשר לדחות בהליך מזרז בקשות מקלט של אזרחי גיאורגיה, הארץ, 26

בפברואר 2017: www.haaretz.co.il/news/politics/.premium-1.3885244

כבר בשנת 2014 זיהו נציגי המוקד בין העצורים במתקן המעצר גם נשים שהגיעו לישראל כתיירות והועסקו במועדוני חשפנות, במכוני ליווי, בדירות דיסקרטיות או נשלחו לחדרים בבתי מלון על ידי מעסיקיהן. חלקן תכננו לעזוב את ישראל עם תום תוקף אשרת התייר שניתנה להן, חלקן הגיעו לישראל מספר פעמים כתיירות וחלקן נשארו בארץ גם לאחר שפג תוקף אשרתן. רב הנשים סיפרו לנציגי המוקד כי הקשר עימן נוצר עוד טרם הגעתן ארצה.

בחודש יולי 2016 הוגש כתב אישום נגד אזרחית ישראל בגין סחר בבני אדם, סרסרות, גרימה לעזיבת המדינה לשם זנות, איומים והלבנת הון בהיקפים גדולים⁶. לפי כתב האישום, האשה הדריכה את הנשים כיצד להתנהל בשדה התעופה ומה עליהן לומר לפקיד ההגירה.

בסוף שנת 2016 פרסמה⁷ רשות האוכלוסין וההגירה כי במהלך השנה כ-9,000 אוקראינים וגיאורגים נכנסו לישראל דרך נתב"ג והגישו בקשת מקלט. במהלך 6 החודשים הראשונים של שנת 2017 הוגשו כ-7,000 בקשות מקלט על ידי אזרחי מדינות אלה⁸. מדובר בגידול משמעותי במספר המבקשים. על פי נתוני הרשות, במהלך חצי השנה הראשונה שנת 2017 הוגשו 5,718 בקשות מקלט ובשנת 2016 הוגשו 6,880 בקשות מקלט על ידי אזרחי אוקראינה וזאת לעומת 703 שהוגשו ב-2015. גם בקרב אזרחי גיאורגיה חלה עליה במספר המבקשים. בעוד שבשנת 2015 הוגשו 736 בקשות מקלט על ידי אזרחי מדינה זו, בשנת 2016 הוגשו 3,668 בקשות ובששת החודשים הראשונים של שנת 2017 הוגשו 1,328 בקשות. לדברי ראש אגף אכיפה וזרים ברשות האוכלוסין, בשנתיים האחרונות הוגשו כ-19,000 בקשות מקלט על ידי אזרחי אוקראינה וגיאורגיה - רוב הבקשות שהוגשו בתקופה זו⁹.

---

6 אחיה ראב"ד, אישום: בת 25 הקימה וניהלה "אימפריית" זנות, ynet, 18 ביולי 2016: www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4829914,00.html

7 רשות האוכלוסין וההגירה, נתוני זרים בישראל, 2016: www.gov.il/BlobFolder/generalpage/foreign_workers_stats/he/foreigners_in_Israel_data_2016_0.pdf

8 שחר סמוחה, המסתננים החדשים: 20 אלף אוקראינים וגיאורגים הציפו את ישראל, גלובס, 22 ביולי 2017: www.globes.co.il/news/article.aspx?did=100197809

השד לתופעות סחר בבני אדם תוך ניצול מערכת המקלט

"זו לא בעיה למצוא מישהו שיעזור להגיע לישראל. מוצאים באינטרנט אלף תוצאות. הלכתי לחברה שהציעה לעזור לי תמורת \$1,200. פחדתי שעובדים עלי כי העסק הזה משגשג. אנשים מבטיחים המון דברים וכלום לא קורה"¹⁰.

ניתן להסביר את העלייה החדה במספר מבקשי המקלט, מסורבי הכניסה והעצורים מאוקראינה וגיארניה במספר גורמים הקשורים אלו באלו: השינוי בתנאי הכניסה לישראל שכאמור התרחש כבר בשנת 2011, רשתות הגירה שהתבססו בישראל זה מכבר בשל הימצאות אוכלוסיות דוברות השפה שמקורן במדינות אלו, שינוי במגמות הסחר בנשים לצורך מתן שירותי מין, חוסר התפקוד של מערכת המקלט בישראל וזמן הטיפול הממושך בבקשות המקלט שאורך חודשים ארוכים ואף שנים, המצב הפוליטי והכלכלי במדינות המוצא – בעיקר באיזורי סכסוך – וכן גופים, ולפחות חלקם ישראלים, שמפרסמים בגלוי מידע מטעה ושגוי בעניין האפשרויות העומדות בפני אזרחי אוקראינה וגיארניה לקבל אישור עבודה בישראל וזאת על פי איסוף מידע ונתונים בסיסי שנערך על ידי נציגי המוקד.

למשל: "במרכז הארץ לאוקראינים, רוסים ומולדבים בעלי סטטוס פליט (הדף הכחול), מגורים ניתנים בחינם, הסעה לעבודה גם בחינם, שכר של 5500 ₪ ביד נקי, מי שמתעניין שיתקשר ל"וייבר" (המספר במקור), או למספר הישראלי (המספר במקור)"¹¹. או "עזרה בקבלת מעמד פליט בישראל. כמה קל ופשוט לעבור מאוקראינה לישראל?"¹² אלו הן רק שתי דוגמאות. ישנן מודעות דומות רבות שחלקן אף ממוענות ל"נשים יפות" ומרמזות על קשר לתעשיית המין¹³.

10 ראה הש"ל מספר 1.

11 ראה למשל (רוסית): rabota-israel.ru/rabota37379

12 מתוך אתר האינטרנט של חברת כוח אדם ישראלית אשר מציעה ייעוץ וליווי בהליך בקשת מקלט (רוסית): www.refugeesline.com/blog

13 קישורים לאתרים ולפורומים בנושא שמורים במוקד לפליטים ולמהגרים.

"הייתה משפחה באחת הדירות בבית לחם. ההורים עבדו והילדים נשאו בדירה. ר' שילם להורים 300-400 ש"ח אחרי שחתך במשכורת על שכר הדירה ועל עוד דברים. יום אחרי ששילם, באה הסעת העובדים לאסוף אותנו מבית לחם. ר' התקשר לנהג ההסעה ואמר לו שלא יעלה את ההורים ואמר להורים לפנות את הדירה באותו היום. כך קרה שהמשפחה נשארה בשטחים עם כל החפצים ועם 300-400 ש"ח"¹⁴.

ראיונות שערכו נציגי המוקד עם אזרחי אוקראינה שנעצרו ונכלאו לקראת גירוש, מחזקים גם הם את המסקנה כי פרסום מודעות לגיוס עובדים שהתרחש עוד במדינת המוצא הוא אחד הגורמים לעליה רחבת ההיקף במספר המגיעים לארץ ממדינה זו. כך למשל: א', אשר נעצר ונכלא לאחר שנתפס עם זימון לראיון מקלט, ככל הנראה - מזויף, סיפר למתנדב המוקד שפגש אותו במתקן שב"ס "גבעון" אשר ברמלה, כי חיפש באינטרנט באוקראינה אפשרויות לעבודה בחו"ל ומצא אתרים רבים שמציעים עבודה בישראל. הוא בחר באתר שנקרא - Tov Rabota V'Israeli וזרכו יצר קשר עם מתווכת. הוא העביר אליה מסמכים בדואר אלקטרוני ולדבריו, המתווכת הסבירה לו מה עליו לומר בכניסה לישראל, הנחתה אותו למחוק את כל ההתכתובות שקשורות בהגעתו לכאן, התכתובות עם הסוכנות ועם חברים, ולומר כי הגיע לישראל על מנת להתפלל להצלחת העסק שלו. אחרי שנכנס לארץ הוא התקשר למתווכת והיא אמרה שהיא לא מצליחה להשיג את ה"סוכן" שלו. בינתיים, הנחתה אותו, עליו לקנות חבילת "טיול תיירותי". עם תום הטיול נפגש א' עם ה"סוכן" אשר גבה ממנו תשלום נוסף, כ-5500\$ - תמורת טיפול במסמכים. א' נשלח ע"י הסוכנות ליחידת מבקשי המקלט ברחוב סלמה 53 בתל אביב. לאחר שהמתין יום שלם, קיבל תור למועד בו יוכל להגיש בקשת מקלט. כשהגיע להגיש את הבקשה במועד שנקבע בזימון, נאמר לו שהזימון מזויף והוא נעצר, נלקח למשמורת וככל הנראה גורש מהארץ¹⁵. כפי שמדגים סיפורו של א', ה"ליווי" שמעניקים אותם גורמים אינו מסתיים עם הגעת המהגרים לישראל (בהנחה שכניסתם לא סורבה). בתצפיות שערכו נציגי המוקד בכניסה ליחידת מבקשי המקלט התגלו "תדריכים" של ממש לקבוצות של אנשים שממתינים בתור להגשת הבקשה. תצפיות העלו שאנשים העומדים דרך קבע בכניסה ליחידה, מרכזים סביבם את המהגרים, מדריכים אותם, מארגנים אותם בתור ונלחמים על זכותם להיכנס בשערי היחידה. בקרבת הלשכה עומד לוח מודעות גדוש במודעות בשפה הרוסית של הגורמים המתווכים, הממוענות לקהל הממתינים ומציעות סיוע כמו זה המובטח באתרי האינטרנט.

---

14 ראה השיל מספר 1.

15 מתוך ראיון עם א.א. מבקש מקלט אוקראיני בכלא גבעון ביום 8 במרץ 2017.

עדויות אלה מבהירות שישנם גורמים פעילים אשר מכירים היטב את תחום ההגירה לישראל ומנצלים את מערכת המקלט האיטית על מנת לגייס עובדים ללא היתר "בדלת האחורית" ולגבות מהם תשלום על שירותים כמו הגשת בקשת מקלט, הסעה משדה התעופה, איתור דירה וכדומה, תוך מתן הבטחות שווא בדבר המעמד והתנאים להם יזכו בישראל. לפחות אחד מאותם גורמים הוא גם דירקטור של חברות כוח אדם¹⁶. בפועל, מראיונות שערכו נציגי המוקד עם אזרחי אוקראינה המוחזקים במשמורת, עולה כי רבים כלל אינם מספיקים לעבוד בישראל טרם מעצרו וגירושם מהארץ. מתוך 25 מרואיינים, תשעה דיווחו כי לא עבדו כלל.

לאור התרחבות התופעה, פנה המוקד, עם עמותת קו לעובד, עוד בנובמבר 2016 ליחידה לתיאום המאבק בסחר בבני אדם במשרד המשפטים בבקשה לפתוח בחקירה ולנקוט פעולות אכיפה נגד גורמים מתווכים מישראל וממדינות המוצא, אך טרם נתקבל מענה לפניה זו.

ביום 11 באוגוסט 2017 התקבלה פניה¹⁷ מארגון ההגירה הבינלאומי (IOM) שנשלחה למוקד וכן למתאמת הבין משרדית למאבק בסחר בבני אדם במשרד המשפטים, גב' דינה דומיניץ. בפניה הובא סיפורו של ו.פ., אזרח אוקראינה אשר זוהה כקורבן החזקה בתנאי עבדות לאחר שגורש מישראל. ו.פ. גויס על ידי חברת כוח אדם אוקראינית והובטחה לו עבודה בישראל. הוא שילם 800 דולר עבור השירות וקיבל הדרכה כיצד עליו לנהוג בשדה התעופה. לאחר שעבר את ביקורת הגבולות, המתינו לו שני ישראלים ממוצא אוקראיני אשר לקחו אותו לדירה בה הם שיכנו אותו וכן סיפקו לו מסמכים שנתגלו מאוחר יותר כמזויפים. הם גבו ממנו 400 דולרים בנוסף על הסכום ששילם באוקראינה. מהדירה הוא נלקח למפעל בו עבד עם 15 אוקראינים נוספים בין 12 ל-15 שעות ביום והשתכר 600 דולר עבור החודש במהלכו עבד שם. לדבריו המפעל היה תחת שמירה כבדה ונאסר עליו לצאת ממנו. הוא נלקח מהמפעל לדירה בלבד והיה נתון לאיומים מצד המבריחים פן יסגירו אותו לשלטונות. ו.פ. נעצר וגורש מישראל לאחר ביקורת של הרשויות במפעל ולאחר שנתגלה כי המסמכים שניתנו לעובדים בו היו מזויפים.

---

¹⁶ המידע שמור במוקד לפליטים ולמהגרים.

¹⁷ המידע שמור במוקד לפליטים ולמהגרים.

המלצות

המוקד לפליטים ולמהגרים קורא לרשות האוכלוסין וההגירה ולגורמי האכיפה לפעול באפיק הפילי כנגד אותם גורמים שגורפים רווחים מהבאת עובדים "בדלת האחורית" תוך ניצול מערכת המקלט האיטית גם כן של מדינת ישראל. המוקד מוחה על הפגיעה בגישה למערכת המקלט ועומד על כך שבחינה יסודית של הבקשות היא מחובותיה של מדינת ישראל, גם כאשר עולה חשש כי מערכת המקלט מנוצלת לרעה.

למשרד החוץ

יש לבטל את הפטור מאשרה שניתן היום לאזרחי אוקראינה וגיאורגיה.

לרשות האוכלוסין וההגירה

- יש לבצע עבודת מטה יזומה לאיסוף כלל המידע הרלוונטי לפגיעות לסחר בבני אדם, מעורבות גורמים ישראליים, ותבניות גיוס ועבודה בישראל, ולהעבירו למשרד המשפטים ומשטרת ישראל.
- יש להעביר למשטרת ישראל בהקדם האפשרי את המידע הרב שהצטבר בידי פקידי רשות האוכלוסין וההגירה וכן בידי שומרי הבניין בסלמה 53 בתל אביב, אודות בעלי עניין שלכאורה מעורבים בסחר בבני אדם תוך ניצול מערכת המקלט בישראל.
- יש להכשיר את כלל נציגי הרשות הבאים במגע עם אוכלוסיות אלה לאתר קרבנות סחר ולמנוע החזקה בתנאי עבדות ובכלל זה הנציגים ליחידת הטיפול במבקשי מקלט, פקחי מינהל מעברי הגבול, מינהל אכיפה וזרים וממוני ביקורת הגבולות.
- יש לחלק מידע בשפתם לאנשים המגיעים ליחידת הטיפול במבקשי מקלט וכן לעצורים, אודות סממני הסחר בבני אדם והאחזקה בתנאי עבדות ואודות המענים הקיימים בישראל.
- יש להגדיל את מספר הלשכות והפקידים שהוכשרו לתת מענה לקהל מבקשי

- המקלט כך שהעומס על מערכת המקלט ותיפקודה האיטי לא ינוצלו לרעה על ידי גורמים בעלי עניין.
6. יש להסיר את מודעות המתווכים וגורמים אחרים בעלים עניין מלוח המודעות הסמוך ללשכה.
7. אין לאפשר את מעורבות גורמים בעלי עניין בארגון התור המשתרך מחוץ ליחידת מבקשי המקלט.
8. יש להבטיח את זכותם של הפונים לייצוג ואין למנוע את כניסת באי כוחם ללשכה.

למשטרת ישראל

יש לפעול באופן מידי לקידום פעולות חקירה משמעותיות ובחינת פעילות באפיק הפיליפי כנגד גורמים בישראל ומחוץ לה המעורבים במה שנראה כהתפתחות רשת מאורגנת של סחר בבני אדם וגרימה לעזיבת מדינות המוצא, זיוף מסמכים, ספסרות ותיווך.

למשרד המשפטים

יש לרכז את המידע שנאסף בקרב הגורמים השונים והמצביע על חששות לסחר בבני אדם ועל פרופיל האוכלוסיה הפגיעה מבין אזרחי אוקראינה וגאורגיה שנכנסו לישראל. יש לגבש בהקדם (במסגרת וועדת המנכ"לים למאבק בסחר בבני אדם או יחידת תיאום המאבק בסחר בבני אדם) תכנית עבודה בין-משרדית להתמודד עם תופעה זו.

כרוניקה של סחר בבני אדם

-

גיוס
באתרי אינטרנט וגרימה
לעזיבת מדינת המוצא.

-

הנחיות
כיצד לעבור את ביקורת
הגבולות בנתב"ג.

-

איסוף
והסעה משדה התעופה.

-

דיור
העלויות מקוזזות מהשכר המובטח.

-

בקשת מקלט
סיוע בהגשה הטפסים ולעיתים
גם ספסרות בתורים ובמסמכים.

-

העסקה
שעלולה להוות כר לניצול
ואף להחזקה בתנאי עבדות.

-

מעצר
בשל שהייה בלתי חוקית, עבודה
בניגוד לחוק או אשרה מזוייפת.

-

גירוש
בחזרה למדינת המוצא ללא חקירה
ממזה של הגורמים המעורבים.

פורסם בתמיכתה
הנדיבה של
קרן היינריך בל

HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG
ISRAEL

